

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля

Юрій БІДЗІЛЯ

30 » червня

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література. Зарубіжна література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» (Синтаксис словосполучення і простого речення) для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література».

Розробник: *Галас Алла Михайлівна*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**.

Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри

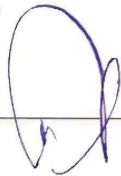

Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	3-й	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання	6-й	6-й
аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Лекції	
	32 год.	16 год.
	Практичні (семінарські)	
	28 год.	6 год.
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота	
	120 год.	158 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» – комплексне засвоєння здобувачами глибоких теоретичних знань про синтаксичну систему сучасної української мови (на рівні словосполучення і простого речення), систему синтаксичних одиниць, їхні структурні й семантичні особливості, типологію синтаксичних зв'язків і семантично–синтаксичних відношень; оволодіння традиційними й новітніми підходами в оцінці синтаксичних явищ у сучасній синтаксичній науці, ознайомлення з різними аспектами дослідження синтаксичних одиниць; усвідомлення місця синтаксичних одиниць у системі мови й системності синтаксичних одиниць у межах синтаксичної системи, набуття стійких навичок синтаксичного аналізу словосполучення і простого речення, пунктуаційної компетенції.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Сучасна українська мова» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти (ПК).

Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 1).

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2).

Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3).

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 5).

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 7).

Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (ФК 1).

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти (ПК 1).

Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах (ПК 2).

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт (ПК 3).

Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та репрезентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом (ПК 8).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 6 «Вступ до мовознавства»

ОК 11 «Сучасна українська мова» (Морфемологія. Дериватологія)

ОК 23 «Латинська мова».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знає основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	ПРН 1
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПРН 5
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПРН 12
Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та за її межами.	ПРН 13
Пояснює особливості розвитку української мови і літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; порівнює мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.	ПРН 14
Володіє комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	ПРН 15
Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	ПРН 17
Володіє основами професійної культури, має здатність створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту.	ПРН 19
Використовує гуманістичний потенціал української мови і літератури, зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	ПРН 21
Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	ПРН 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Сучасна українська мова»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
Знати основні етапи вчення про словосполучення і просте речення, використовувати здобуті знання в професійній діяльності.	РН 1
Оперувати базовими категоріями та поняттями із синтаксису словосполучення та простого речення під час роботи в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.	РН 5
Через дидактичний матеріал вчити здобувачів освіти розуміти цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	РН 12
Знати синтаксичні норми та особливості їхнього використання у певному контексті; сучасні лінгвістичні і дидактичні засади навчання синтаксису української мови в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.	РН 13
Вміти аналізувати словосполучення та прості речення в контексті, порівнювати синтаксичні явища.	РН 14
Володіти комунікативною компетентністю з синтаксису української мови, прагнути вдосконалювати й підвищувати власний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті, бути готовим до викликів сучасності.	РН 15
Уміти обробляти наукову інформацію щодо синтаксису словосполучення та простого речення, впроваджувати комп'ютерні технології до уроків української мови в освітніх закладах.	РН 17
Володіти основами професійної культури, вміти створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту з урахуванням синтаксичної структури речень.	РН 19
Спрямовувати здобувачів освіти під час професійної діяльності до формування багатого духовного світу, ерудованої й гуманної нації.	РН 21
Реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання української мови, зокрема й інтерактивні технології, під час професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти відповідно до вимог навчальних програм.	РН 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є: іспит, модульна контрольна робота, оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, колоквиуми, письмові роботи, виконання тестових завдань; опрацювання наукової і лінгводидактичної літератури (реферування, анотування, укладання термінологічних словників); результати опрацювання чинних програм і шкільних підручників з української мови для закладів загальної середньої освіти; виконання індивідуальних завдань (створення сучасного навчально-методичного забезпечення для здійснення навчальної роботи, підготовка і презентація фрагментів уроків, підготовка мультимедійних презентацій); моделювання педагогічних ситуацій, ситуативно-рольові ігри, спостереження за професійною діяльністю вчителів, аналіз власних спостережень.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: спостереження за навчальною діяльністю здобувача, групове та індивідуальне опитування; колоквіуми; самостійна, контрольна роботи; виконання практичних завдань та вправ; робота на сайті електронного навчання; перевірка обсягу й змісту опрацьованих наукових, науково-методичних, навчальних джерел, підготовка презентаційних матеріалів, рефератів, повідомлень; участь у розв'язуванні проблемних професійно ситуативних завдань, майстерках; перевірка індивідуальних пошуково-творчих завдань.

Форма модульного контролю: письмова (відповіді на тестові завдання, виконання виконання практичних завдань); усна (колоквіуми, виконання ситуативно-проблемних завдань, презентація фрагментів уроків/видів роботи із синтаксису простого речення в закладах загальної середньої освіти).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль 1

Поточне оцінювання та самостійна робота													Модульна контрольна робота № 1	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	40	100
4	4	4	5	4	5	5	4	5	5	5	5	5	60	

Модуль 2

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота № 2	Сума
T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	40	100
10	15	10	10	5	5	5	60	

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни «Сучасна українська мова»

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	10	20
Опрацювання наукових, науково-навчальних, науково-методичних джерел	4	10

Презентація проєктів	2	10
Робота з програмами і шкільними підручниками з української мови	5	20
Виконання практичних і тестових завдань		10
Модульна контрольна робота	1	40
Разом		100

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	10
Опрацювання наукових, науково-навчальних, науково-методичних джерел	4	10
Презентація проєктів	2	10
Робота з програмами і шкільними підручниками з української мови	5	10
Виконання практичних і тестових завдань	10	20
Модульна контрольна робота	1	40
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» проводиться двічі на семестр, згідно з розкладом модульних контролів, визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі, які виконали всі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи здобувачі повинні мати поточні підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів, одержаних під час модульної контрольної роботи, становить 40 балів.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає виконання практичних завдань, відповіді на тестові завдання.

Перескладання підсумкового модульного контролю здобувачами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Якщо здобувач набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. У разі, якщо здобувач бажає поліпшити свою оцінку, він складає екзамен за

всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модульна контрольна робота № 1		Модульна контрольна робота № 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичне завдання	10	25	10	25
Тестові завдання	5	5	5	5
Практичне завдання з методики вивчення стилістики в закладах загальної середньої освіти	1	10	1	10
Разом		40		40

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за екзамен визначається залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Здобуті бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою.

Оцінку «**відмінно**» (90–100 балів, A) заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений із додатковою літературою, яка рекомендована

програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку «добре» (82–89 балів, В) заслуговує здобувач, який повністю опанував навчально-програмовий матеріал і вільно (самостійно) володіє ним, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «добре» (74–81 бал, С) заслуговує здобувач, який у цілому роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «задовільно» (64–73 бали, D) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «задовільно» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачеві, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінка «незадовільно» (35 балів, F) виставляється здобувачеві, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення цієї дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний поліпшити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання іспиту і в нього виникає академічна заборгованість.

Іспит із навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, іспит складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на іспиті рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання іспиту оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Іспит проходить в усній формі. На іспит виносяться теоретичні питання, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за іспит заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Словосполучення в системі синтаксичних одиниць.

Просте непоширене речення.

Тема 1. *Загальні питання синтаксису.* Зміст поняття «синтаксис». Предмет і завдання синтаксису. Синтаксис як наука і як синтаксична будова мови. Зв'язок синтаксису з іншими (мовознавчими і немовознавчими) науками. Система синтаксичних одиниць. Місце синтаксичних одиниць у системі мови. Аспекти вивчення синтаксичних одиниць. Основні напрями вивчення українського синтаксису. Лінгвометодичний аспект опрацювання загальних питань синтаксису в закладах загальної середньої освіти.

Тема 2. *Словосполучення як синтаксична одиниця.* Словосполучення в системі синтаксичних одиниць. Відомості з історії дослідження словосполучення. Типи сполучень слів за ступенем єдності компонентів. Лексичні сполучення, фраземи, синтаксичні словосполучення і розрізнення їх. Змістові і структурні ознаки словосполучення. Словосполучення і слово; словосполучення і речення: спільні й відмінні ознаки. Принципи класифікації синтаксичних словосполучень. Кількісно-структурні типи словосполучень. Лексико-граматичні типи словосполучень (морфолого-синтаксична класифікація). Поняття синтагми. Вивчення словосполучення в шкільному курсі української мови.

Тема 3. *Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення у словосполученні і реченні.* Поняття синтаксичного зв'язку. Типологія синтаксичного зв'язку на різних рівнях синтаксичної системи. Предикативні і непередикативні словосполучення. Основні типи синтаксичного зв'язку: сурядний, підрядний. Підрядні і сурядні словосполучення. Форми підрядного синтаксичного зв'язку: узгодження, керування, прилягання. Особливості синтаксичного зв'язку між підметом і присудком. Особливості синтаксичного зв'язку між прикладкою та означуванним нею членом. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні. Типи семантико-синтаксичних відношень: предикативні, єднальні, протиставні, розділові, градаційні, об'єктні, атрибутивні, обставинні. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і семантико-синтаксичних відношень у словосполученні.

Тема 4. *Речення як основна синтаксична одиниця.* Відомості з історії дослідження речень. Речення як комунікативна і структурна одиниця. Синтаксичні категорії речення. Основні ознаки речення. Принципи класифікації речень. Комунікативні (за метою висловлювання) типи речень: розповідні, питальні, спонукальні, бажальні. Типи речень за

експресією, або емоційним забарвленнями (окличні й неокличні), модальністю (стверджувальні й заперечні), будовою (прості й складні). Принципи класифікації простих речень. Структурні типи речень: двоскладні й односкладні, поширені й непоширені, повні й неповні, ускладнені й неускладнені. Парадигма простого речення. Методика вивчення типів речення в закладах загальної середньої освіти.

Тема 5. *Просте двоскладне непоширене речення.* Загальна характеристика двоскладного речення. Теорія членів речення в лінгвістичній науці. Граматичні та семантичні критерії виділення членів речення. Синтаксичне значення членів речення. Форми членів речення. Структура членів речення. Головні і другорядні члени речення.

Тема 6. *Головні члени двоскладного речення.* Підмет, його типи (простий і складений) і способи вираження. Присудок. Структурні типи присудка: простий, складений (дієслівний, іменний) і складний. Способи вираження структурних типів присудка. Випадки ускладнення простих і складених присудків. Граматичний зв'язок підмета і присудка. Пунктуація між групою підмета і групою присудка. Лінгвометодичний аспект вивчення головних членів у шкільному курсі української мови.

Тема 7. *Односкладні речення.* Загальні відомості про односкладні речення. З історії питання про односкладні речення. Проблема односкладного речення в сучасному мовознавстві. Традиційна логіко-семантична класифікація, інші класифікації односкладних речень. Структурно-семантичні типи односкладних речень: дієслівні та іменні. Особові односкладні речення: означено-особові, узагальнено-особові, неозначено-особові. Безособові односкладні речення. Інфінітивні односкладні речення. Різновиди іменних односкладних речень. Номінативні речення. Називні уявлення. Питання про вокативні речення. Статус генітивних речень у мовознавстві. Способи вираження головного члена односкладних речень. Лінгводидактичні основи вивчення односкладних речень у закладах загальної середньої освіти.

Тема 8. *Просте поширене речення.* Загальні відомості про другорядні члени речення. З історії вчення про другорядні члени. Традиційне вчення про другорядні члени. Сучасні підходи до класифікації другорядних членів речення. Критерії визначення і принципи класифікації другорядних членів речення.

Тема 9. *Додаток. Різновиди та способи вираження додатка.* Додаток як член речення. Синтаксичні й семантичні диференційні ознаки додатка. Види додатка. Прямий додаток. Непрямий додаток. Інфінітивний додаток. Способи вираження додатка. Різновиди додатка залежно від морфологічного вираження поширюваного члена речення. Додатки придієслівні, приіменні, приадвербіальні. Методика вивчення додатка.

Тема 10. *Означення. Різновиди та способи вираження означення.* Означення як член речення. Семантичні і формальні ознаки означення. Різновиди означення. Узгоджене означення. Неузгоджене означення. Способи вираження узгодженого і неузгодженого означення. Прикладка як особливий різновид означення, її різновиди. Принципи розпізнавання прикладки і пояснюваного нею іменника. Методика вивчення означення.

Тема 11. *Обставини.* Обставини як члени речення. Структурно-семантичні різновиди та способи вираження обставин. Семантичні і формальні ознаки обставин. Класифікація обставин. Морфологічне вираження обставин. Групи обставин і прийоми їх опрацювання в закладах загальної середньої освіти.

Тема 12. *Синкретизм у системі членів речення.* Асиметрія смислових і формальних ознак другорядних членів. Складні випадки аналізу другорядних членів речення. Розмежування непрямих додатків і неузгоджених означень, виражених іменниками у формі непрямих відмінків. Розмежування означень і залежних компонентів семантично неподільних словосполучень, виражених іменниками у формі родового відмінка. Складні випадки розмежування неузгоджених означень та обставин, виражених іменниками у формі непрямих відмінків. Складні випадки розмежування додатків та обставин, виражених іменниками у формі непрямих відмінків. Інфінітив у ролі другорядних членів речення.

Тема 13. *Повні і неповні речення.* Повні речення. Неповне речення як особливий структурно-семантичний тип речень. Структурно-граматичні типи неповних речень. Контекстуальні неповні речення. Ситуативні неповні речення. Еліптичні неповні речення. Приєднувальні (видільні) речення. Незакінчені (обірвані) речення. Неповні речення в шкільному курсі української мови.

Змістовий модуль 2. Просте ускладнене речення.

Тема 14. *Структурне ускладнення простого речення.* Поняття ускладнення в структурі простого речення. Типологія ускладнення в простому реченні. Напівпредикативність як синтаксична категорія.

Тема 15. *Речення з однорідними членами.* Однорідні члени як структурний і смисловий компонент простого ускладненого речення. Засоби вираження однорідності. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Форми присудка при однорідних підметах. Пунктуація в реченнях з однорідними членами. Лінгвометодичний аспект вивчення однорідності шкільному курсі української мови.

Тема 16. *Речення з відокремленими членами.* Природа відокремлення. Синтаксичні умови відокремлення другорядних членів речення. Відокремлені узгоджені і неузгоджені означення. Відокремлені прикладки. Відокремлені обставини. Питання про відокремлені додатки. Поняття про уточнювальні члени речення і відмінність їх від відокремлених членів. Пунктуація в реченнях із відокремленими й уточнювальними членами. Лінгвометодичний аспект вивчення відокремлених членів речення.

Тема 17. *Речення зі вставними і вставленими компонентами.* Вставні і вставлені компоненти в реченні. Лексико-граматичні розряди вставних слів. Поняття про вставні словосполучення. Функціонально-семантичні розряди вставних слів, словосполучень і речень. Функціонально-семантична роль вставлених слів, словосполучень і речень. Пунктуація при вставних і вставлених словах, словосполученнях і реченнях. Лінгвометодичний аспект вивчення вставних слів, словосполучень, речень.

Тема 18. *Речення зі звертаннями.* Визначальні ознаки звертання. Засоби вираження звертання. Функціонально-синтаксична роль звертання. Розділові знаки при звертаннях. Вокативні речення. Вивчення звертання в шкільному курсі української мови.

Тема 19. *Порядок слів у реченні.* Змістові (смислові), синтаксичні й стилістичні функції порядку слів у реченні. Прямий і зворотний (інверсійний) порядок слів. Синтаксичне й актуальне членування речення.

Тема 20. Слова-речення (нечленовані речення). Загальне поняття про слова-речення (нечленовані речення). Ознаки слів-речень. Типи слів-речень за ознаками комунікативного використання. Розповідні, питальні, імперативно-експресивні слова-речення. Нечленовані речення, що виражають етикетні формули (привітання, подяку, ввічливість тощо). Структурна класифікація слів-речень.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього				
		лк	п.з.	лаб.	с.р.		л к	п.з .	лаб.	інд. роб. с.р.
Модуль 1. Словосполучення в системі синтаксичних одиниць. Просте непоширене речення.										
Тема 1. Загальні питання синтаксису.	9	2	1		6	11	2	1		8
Тема 2. Словосполучення як синтаксична одиниця.	9	2	1		6	11	2	1		8
Тема 3. Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення у словосполученні і реченні.	10	2	2		6	8				8
Тема 4. Речення як основна синтаксична одиниця.	9	2	1		6	11	2	1		8
Тема 5. Просте двоскладне непоширене речення.	6	2			4	8				8
Тема 6. Головні члени двоскладного речення.	18	4	4		10	10	2			8
Тема 7. Односкладні речення.	19	4	5		10	11	2	1		8

Тема 8. Просте поширене речення.	3	1			2	8				8
Тема 9. Додаток.	6	2	2		2	8				8
Тема 10. Означення.	7	2	1		4	8				8
Тема 11. Обставини.	8	2	2		4	8				8
Тема 12. Синкретизм у системі членів речення.	6	1	1		4	8				8
Тема 13. Повні і неповні речення.	7	2	1		4	9		1		8
Разом за змістовим модулем 1	117	28	21		68	119	10	5		104

Модуль 2. Просте ускладнене речення

Тема 14. Структурне ускладнення простого речення.	7	1			6	10	2			8
Тема 15. Речення з однорідними членами.	10	1	1		8	11	2	1		8
Тема 16. Речення з відокремленими членами.	15	1	4		10	10	2			8
Тема 17. Речення зі вставними і вставленими компонентами.	13	1	2		10	8				8
Тема 18. Речення зі звертаннями.	6				6	8				8
Тема 19. Порядок слів у простому реченні.	6				6	6				6
Тема 20. Слова-речення (нечленовані речення).	6				6	8				8
Разом за змістовим модулем 2	63	4	7		52	61	6	1		54
Усього годин	180	32	28		120	180	16	6		158

6.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1	Загальні питання синтаксису.	1	1
2	Словосполучення в системі синтаксичних одиниць.	1	1
3	Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення у словосполученні і реченні.	2	
4	Речення і його основні ознаки.	1	1
5	Підмет, його типи і способи вираження. Простий присудок і способи його вираження.	2	
6	Складений і складний присудки, їхні різновиди та способи вираження.	2	
7	Особові односкладні речення.	2	1
8	Безособові та інфінітивні односкладні речення.	2	
9	Іменні односкладні речення.	1	
10	Додаток. Різновиди та способи вираження додатка.	2	
11	Означення. Різновиди та способи вираження означення.	1	
12	Обставини. Різновиди та способи вираження обставин.	2	
13	Неповні речення.	1	1
14	Однорідні члени речення.	1	1
15	Речення з відокремленими означеннями і прикладками.	2	
16	Речення з відокремленими обставинами і додатками.	2	
17	Речення зі вставними та вставленими компонентами.	2	
	Усього годин	28	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Новітні аспекти вивчення синтаксичних одиниць.	2	4
2	Типологія синтаксичних одиниць.	2	4
3	Підходи до кваліфікації синтаксичних понять у шкільному курсі української мови.	2	4
4	Підходи до визначення кількісно-структурних типів словосполучення.	2	4
5	Дискусійні питання теорії словосполучення.	2	4
6	Методика вивчення словосполучення в закладах освіти.	2	4
7	Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні.	2	4
8	Кореляція як форма синтаксичного зв'язку.	2	4
9	Лінгвометодичний аспект вивчення типів і форм синтаксичного зв'язку в шкільному курсі української мови.	2	4
10	Проблема парадигми речення в сучасній синтаксичній теорії.	2	4
11	Аспекти вивчення речення.	2	4
12	Підходи до вивчення типів речень за метою висловлювання й інтонацією в закладах загальної середньої освіти.	2	4
13	Члени речення і частини мови.	4	4
14	Питання про структурні типи підмета в сучасних українських граматиках.	4	4
15	Інфінітивний підмет і методика його вивчення в шкільному курсі синтаксису.	2	4
16	Типи ускладнення простого присудка.	2	4
17	Структурні моделі складеного й складного присудка.	2	4
18	Проблеми визначення головного члена в безособових та інфінітивних односкладних реченнях.	2	4
19	Дискусійні питання кваліфікації означено-особових односкладних речень.	2	4
20	Синтаксичний статус «номінативного теми».	2	4

21	Особливості вивчення структурно-семантичних типів односкладних речень у шкільному курсі української мови.	4	4
22	Традиційні й нові підходи до класифікації другорядних членів речення.	2	4
23	Інфінітивний додаток.	2	4
24	Різновиди прикладки. Вивчення прикладки в шкільному курсі синтаксису.	2	4
25	Розрізнення непрямих додатків і неузгоджених означень, виражених формою родового відмінка з прийменником чи без прийменника.	2	4
26	Складні випадки розмежування додатків і обставин.	2	4
27	Групи обставин у шкільному синтаксисі.	2	4
28	Синкретичні члени речення.	2	4
29	Вивчення синкретичних членів речення на текстовій основі.	2	4
30	Вивчення неповних речень в українській синтаксичній науці.	2	4
31	Різновиди неповних речень. Пунктуація в неповних реченнях.	2	4
32	Види структурного ускладнення простого речення.	4	4
33	Вивчення ускладненого речення на текстовій основі в шкільному курсі української мови.	2	2
34	Дискусійні питання однорідності в науковій літературі.	2	2
34	Обсяг і предметний зміст відомостей про однорідні члени речення в сучасних підручниках з української мови.	2	2
35	Пунктуація в реченнях з однорідними членами.	4	2
36	Напівпредикативні відокремлені члени речення.	4	2
37	Пунктуація при відокремлених членах речення.	2	4
38	Методика опрацювання відокремлених членів речення.	4	2
39	Проблема розмежування вставних і вставлених компонентів у структурі речення.	2	2
40	Особливості вивчення вставних і вставлених компонентів у шкільному курсі синтаксису.	4	2
41.	Пунктуація в реченнях зі вставними і вставленими компонентами	4	2
42	Дискусійні питання типології і функційних параметрів вокатива.	4	2

43	Вивчення звертання в шкільному курсі синтаксису.	2	2
44	Змістове, синтаксичне й стилістичне значення порядку слів.	6	2
45	Структурно-функціональні типи нечленованих речень в українській мові.	6	2
	Разом	120	158

Крім того, самостійна робота містить ще й такі елементи: опрацювання окремих теоретичних питань, що передбачені для самостійного засвоєння; поглиблене вивчення наукової та науково-навчальної літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних занять; систематизацію засвоєного матеріалу перед колоквіумами; опрацювання та підготовку огляду статей, опублікованих у фахових та інших виданнях; розроблення схем, таблиць, діаграм, ментальних карт, мультимедійних презентацій, тестових завдань тощо.

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання призначені для відпрацювання пропущених занять із поважних причин, а також мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі одержують у процесі навчання, та застосування цих знань на практиці:

1. Самостійний пошук джерел, відомостей із рекомендованої наукової, науково-методичної навчально-методичної, довідкової літератури.

2. Анутовання і реферування наукових, лінгводидактичних, методичних джерел.

3. Підготовка повідомлень із дискусійних питань синтаксису сучасної української мови.

4. Виготовлення ментальних карт, таблиць, схем.

5. Опрацювання чинних програм і підручників з української мови для закладів загальної середньої освіти. Вивчення питання про етапи засвоєння навчальних відомостей із синтаксису словосполучення і простого речення в шкільному курсі української мови, обсяг навчального матеріалу, критерії визначення синтаксичних і пунктуаційних компетентностей учнів.

6. Спостереження за професійною діяльністю вчителів, навчальною діяльністю учнів, аналіз власних спостережень.

7. Планування і демонстрація фрагментів занять.

8. Підготовка навчально-методичного забезпечення уроків/занять із вивчення синтаксичних явищ української мови в закладах загальної середньої освіти.

9. Підготовка мультимедійних презентацій, відеосюжетів про сучасні методи і прийоми навчання синтаксису в закладах загальної середньої освіти.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, сервіс «Google Meet», платформа «Classroom», сайт електронного навчання УжНУ: <https://moodle.uzhnu.edu.ua/>

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Галас А. М., Сабадош І. В. Синтаксис словосполучення і простого речення сучасної української мови: Практикум. 2-е видання, змінене і доповнене. Ужгород, 2023. 238 с.
2. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посібник. Київ: Вища школа, 2005. 270 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: Підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
4. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: Підручник / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева та ін. Київ: Знання, 2013. 328 с.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.

Допоміжна література:

6. Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька. Чернівці, 2022. 245 с.
7. Арібжанова І. Граматичний статус словосполучення. *Українське мовознавство*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2009. Вип. 39. С. 53–61.
8. Арібжанова І. Зміст і форма члена речення. *Українське мовознавство*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2010. Вип. 40. С. 48–56.
9. Арібжанова І. Принципи моделювання простого речення. *Українське мовознавство*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. Вип. 1(44). С. 42–59.
10. Арібжанова І. Семантико–синтаксична структура прикладкового словосполучення. *Українське мовознавство*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. Вип. 1 (47). С. 52–62.
11. Арібжанова І. Структура простого речення (формально–граматичний аналіз): Навч. посіб. Київ: Вид.–полігр. центр «Київський університет», 2001. 128 с.
12. Арібжанова І. Сучасна українська мова. Базові поняття синтаксису: навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2016. 159 с.
13. Арібжанова І. Уточнення як синтаксичне поняття. *Українське мовознавство*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. Вип. 42. С. 59–72.
14. Арполенко Г. П., Забеліна В. П. Структурно-семантична будова речення в сучасній українській мові. Київ: Наукова думка, 1982. 132 с.
15. Балко М. В. Актуальні проблеми теорії словосполучення сучасної української мови: монографія. Дніпропетровськ: Вид–во «Свідлер А.П.», 2014. 349 с.
16. Баранник О. Ю. Кореляція як вид синтаксичного зв'язку між компонентами апозитивного словосполучення. *Український смисл*. Дніпропетровськ, 2012. № 2. С. 11–16.
17. Васецька О. І. Формальна та семантична варіантність синтаксичних термінів: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 10.02.01 – українська мова. Інститут української мови НАН України. Київ, 2018. 293 с.
18. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
19. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови: монографія. Київ: Либідь, 1992. 224 с.

20. Вихованець І. Р. Студії про члени речення: приреченневік. *Українська мова*. 2005. № 2. С. 22–27.
21. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. Граматика української мови. Київ: Радянська школа, 1982. 209 с.
22. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ: Радянська школа, 1983. 219 с.
23. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви: монографія. Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.
24. Галаєвська Л. Методи активного навчання української мови в школі (на матеріалі синтаксису й пунктуації). URL: [https://lib.iitta.gov.ua/715283/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20\(1\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/715283/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20(1).pdf)
25. Галас А. М. Практична пунктуація: Навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей. Ужгород, 2002. 84 с.
26. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 361 с.
27. Голуб Н. Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. №1. С. 2–8.
28. Горголюк Н. Г. Синтаксис у контексті лінгвоукраїністики. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 55–70.
29. Городенська К. Граматичний словник української мови: Сполучники: Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. 340 с.
30. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. Київ: Наукова думка, 1991. 192 с.
31. Городенська К. Г. Кореляція синтаксичних категорій предикатності і предикативності в українській мові. *Проблеми сучасної функційно-категорійної граматики*: зб. наук. праць на пошану члена-кореспондента НАН України Івана Романовича Вихованця. Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. С. 89–105.
32. Горпинич В. О., Горяний В. Д., Журба І. Я, Тараненко І. Й. Українська мова. Ч. 2. Київ: Вища школа, 1993. 239 с.
33. Горошкіна О. М. Теорія і практика навчання української мови в старших класах. Харків: Основа, 2012. 171 с.
34. Горяний В. Д. Синтаксис односкладних речень: Посіб. для вчителів. Київ: Радянська школа, 1984. 128 с.
35. Грищенко А. Додаток: засади парадигматично-синтаксичного функціонування (синтаксичний нарис). *Українська мова*. 2011. № 3. С. 19–28.
36. Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. Лабораторний практикум. Київ: Вища школа, 1989. 254 с.
37. Гуйванюк Н. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: Навчальний посібник / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардашук, О. В. Кульбабська. Львів: Світ, 2005. 302 с.
38. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць. Чернівці: Рута, 1999. 336 с.
39. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці: Навчальний посібн. 2–е вид. Чернівці: Рута, 2003. 159 с.
40. Гуйванюк Н. В., Максим'юк О. В. Нерозкладні компоненти у структурі речення Монографія. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2010. 224 с.
41. Дика Н. М. Робота з учнями старшої школи над лінгвістичними поняттями під час вивчення словосполучення. *Українська мова і література в школах України*. 2015. № 11. С. 31–35.

42. Дудик П. С. Із синтаксису простого речення. Вінниця: Вид-во Вінницького держ. пед ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 1999. 298 с.
43. Дудик П. С., Литовченко В. М. Сучасна українська мова: Завдання і вправи: Навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 264 с.
44. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
45. Завальнюк І. Другорядні члени речення як поширювачі структурної основи речення: критерії та прийоми розмежування неморфологізованих форм. *Філологічний дискурс*: зб. наук. праць. Хмельницький, 2020. Вип. 10. С. 228–238. URL: <https://ojs.kgpa.km.ua/index.php/phildiscourse/article/view/1050/970>
46. Загнітко А. П. Еквіваленти речення: статус, обсяг і функційна типологія. Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Донецьк: ДонНУ, 2009. Випуск 19. С. 79–91.
47. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 1. 402 с.
48. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 2. 350 с.
49. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 3. 426 с.
50. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 4. 388 с.
51. Загнітко А. Теорія сучасного синтаксису. Вид. 3–є, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2008. 294 с.
52. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
53. Загнітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект. Brno: Masarykova universita, 2013. URL: <http://uk.x-pdf.ru/5raznoe/55014-1-anatoliy-zagnitko-galina-mironova-masarykova-univerzita-brno-2013-sintaksis-ukrainskoi-movi-teoretiko-prikladniy.php>
54. Заборна М. Просте речення. Складні випадки аналізу: Навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 126 с.
55. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові. Київ: Вища школа, 1986. 167 с.
56. Іваницька Н. Л. Нариси з синтаксису української мови. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2011. 183 с.
57. Іваницька Н. Повнозначне слово української мови в сучасних категорійних вимірах: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 266 с.
58. Іваницька Н. Л. Складні випадки розмежування членів речення. *Українська мова і література в школі*. 1978. № 3. С. 25–35.
59. Іваницька Н. Л. Член речення як синтаксична категорія. *Теоретичний синтаксис української мови*. Ч. I. Вінниця: Вінницький держ. пед. ун-т, 2002. С. 59–147.
60. Ісак Н. Словосполучення в курсі шкільного синтаксису. *Дивослово*. 2006. № 10. С. 2–6.
61. Кадомцева Л. О. Українська мова: Синтаксис простого речення: навч. посібн. Київ: Вища школа, 1986. 127 с.
62. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови: Навч. посібник. Київ: Либідь, 1995. 312 с.
63. Кобченко Н. Граматична природа й сфери функціонування підрядного синтаксичного зв'язку у формі вільного поєднання: монографія. Київ: НаУКМА, 2016. 194 с.
64. Кобченко Н. Система подвійних синтаксичних зв'язків у граматичному ладі сучасної української мови. Київ: ВД «Освіта України», 2018. 514 с.
65. Коваль Л. М. Семантико-синтаксична основа головного компонента односкладних речень в українській мові: монографія. Вінниця: ФОП Корзун, 2015. 320 с.

66. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у простому реченні. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 672 с.
67. Кучеренко І. К. Актуальні проблеми граматики / Упор. З. Терлак. Львів: Світ, 2003. 228 с.
68. Кушнір Т. І. Специфіка реалізації традиційних методів навчання у процесі вивчення синтаксису. *Молодий вчений*. № 4 (31). 2016. С. 545–549. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/131.pdf>
69. Личук М. І. Структура та семантика синтаксично нечленованих одиниць в українській мові: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 388 с.
70. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних реченневих залежностей. Луцьк, 2016. 416 с.
71. Мельничук О. С. Розвиток структури слов'янського речення. Київ: Наукова думка, 1966. 324 с.
72. Межов О. Г. Сучасні підходи до вивчення категорії звертання в курсі «Синтаксис української мови» для студентів-філологів. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*: зб. наук. праць. Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». Київ: Дух і літера, 2019. Вип. 5. С. 170–185.
73. Межов О. Г. Умови відокремлення синтаксем у структурі простого ускладненого речення. *Тенденції розвитку української лексики та граматики* / [за ред. Ірини Кононенко, Ірини Митнік, Світлани Романюк]. Варшава – Івано-Франківськ: Sowa Sp. z.o.o, 2016. Ч. III. С. 174–187.
74. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 464 с.
75. Межов О., Костусяк Н. Комунікативно-прагматичні парадигми речень у сучасній українській мові. *Соціум. Документ. Комунікація*: збірник наук. праць. Серія: Філологічні науки. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М. 2019. Вип. 7. С. 11–32.
76. Межов О., Межова О. Формування культуромовних компетентностей майбутніх учителів-словесників і школярів засобами синтаксису української мови. *Волинь філологічна*: текст і контекст: зб. наук. пр. Вип. 30: Науково-методичні здобутки волинської філології / упоряд. Т. Левчук. Луцьк, 2020. С. 47–61.
77. Мірченко М. В. Категорія другорядного члена речення. *Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки: Філологічні науки. Мовознавство*. № 6. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2000. С.130–139.
78. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: монографія. Вид. 2–ге, переробл. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.
79. Мірченко М. В. Сучасна українська літературна мова. Функційний аналіз синтаксичних одиниць та категорій. Теоретико-прагматичний комплекс з синтаксису: навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 200 с.
80. Мойсієнко А. К. Структурно-семантична організація простого ускладненого речення. Київ: Вид.-поліграф. центр «Київ. ун-т», 2006. 167 с.
81. Мойсієнко А. К. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого речення. Київ: ПП Я.Січовик, 2006. 240 с.
82. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8–9 класах: метод. посібник / Н.Б. Голуб, Л. В. Галаєвська. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.
83. Омельчук С. Комунікативно-функційний підхід до вивчення синтаксису. *Дивослово*. 2007. № 1. С. 2–9.
84. Омельчук С. А. Технологія дослідницького навчання синтаксису і стилістики рідної мови в 11 класі. Бібліотечка «Дивослова». 2005. № 3. С. 4–62.
85. Омельчук С., Кравець М. Уроки синтаксису і стилістики (11 кл.). *Дивослово*. 2004. № 11. С. 32–38.
86. Пещак М. М. Комунікативний синтаксис. Київ: Довіра, 2000. 150 с.

87. Плиско К. М. Організація навчання синтаксису в середній школі: посіб. для вчителя. Київ: Рад.школа, 1993. 135 с.
88. Плющ М. Я. Категорії суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. Київ: Вища школа, 1986. 175 с.
89. Плющ М. Я. Словоформа у семантично елементарному та ускладненому реченні: вибрані праці. Київ: Вид-во Національного педагогічного ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2011. 362 с.
90. Попова І. С. Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв'язок, модель): монографія. Дніпропетровськ, ДНУ, 2009. 432 с.
91. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.
92. Предикат у структурі речення: монографія / за ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2010. 408 с.
93. Рабанюк Л. С. Генітивно-квантитавні речення в українській мові. *Мовознавство*. 1998. № 4–5. С. 48–52.
94. Рабанюк Л. З історії питання про класифікацію іменних односкладних речень. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 34. Слов'янська філологія. Чернівці: ЧДУ, 1998. С. 146–150.
95. Різник С. Граматичні форми суб'єкта в семантико-синтаксичній структурі речення. *Українське мовознавство*. 2022. № 1 (52). С. 44–53.
96. Савицький М. П. Український синтаксис з погляду діахронічної типології. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 45–49.
97. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля – Київ, 2006. 716 с.
98. Синтаксис української мови: на перетині традицій та інновацій. Ніні Василівні Гуйванюк: колективна монографія; за заг. ред. О. В. Кульбабської. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 592 с.
99. Синтаксис словосполучення і простого речення (Синтаксичні категорії і зв'язки). Київ: Наукова думка, 1975. 223 с.
100. Синтаксис української мови: хрестоматія: у 2 ч. / Упор. А. Мойсієнко, В. Чумак, С. Шевель. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019.
101. Синтаксична будова української мови. Київ: Наукова думка, 1968. 201 с.
102. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові. Чернівці: Місто, 2002. 272 с.
103. Слинько І. І. Другорядні чи поширюючі члени речення? *Мовознавство*. 1990. № 2. С. 3–11.
104. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови: (двоскладне речення). *Мовознавство*. 1978. № 3. С. 23–30.
105. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови: (односкладне речення). *Мовознавство*. 1980. № 3. С. 22–29.
106. Слинько І. І. Словосполучення в шкільному курсі мови. *Українська мова і література в школі*. 1975. № 8. С. 68–75.
107. Слинько І. І. Чи все зроблено для перебудови шкільного синтаксису? *Мовознавство*. 1991. № 5. С. 3–7.
108. Слинько І. І. Чи є односкладні речення? *Мовознавство*. 1985. № 4. С. 48–53.
109. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. посібник. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
110. Степаненко М. І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення. Київ: Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 1997. 216 с.
111. Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення: монографія. Полтава: АСМІ, 2004. 463 с.

112. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. Київ: Наукова думка, 1972. 515 с.
113. Тимкова В. А. Семантико-синтаксична структура двоскладних речень із предикатами якості в українській мові: Монографія. Київ: Кондор, 2005. 134 с.
114. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові. Київ: Наукова думка, 1968. 227 с.
115. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., випр. і доп. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с.
116. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019.
117. Христіанінова Р. О. Дуплексив у формально-граматичній та семантико-синтаксичній структурі речення. *Мовознавчий вісник*: зб. наук. праць. Вип. 24–25. Черкаси, 2018. С. 23–32.
118. Христіанінова Р. О. Просте речення в шкільному курсі української мови. Київ, 1991. 144 с.
119. Христіанінова Р. Типологія присудків у сучасній українській мові. *Типологія та функції мовних одиниць*: наук. журнал. Луцьк, 2016. № 1 (5). С. 182–201. URL: https://typologia.at.ua/index/tipologija_prisudkiv_u_suchasnij_ukrajinskij_movi/0-189
120. Шабат–Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: монографія. Чернівці: Букрек, 2014. 412 с.
121. Шевельов Ю. До питання про генезу й природу називних речень / До друку підготувала К. Каруник за участі С. Вакуленка; з передмовою К. Каруник. Харків: Харків. іст.-філол. тов-во, 2012. 135 с.
122. Шевцова Л. Формування синтаксичних умінь та навичок (на основі творів Т. Г. Шевченка). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/37448/43-Shevtsova.pdf?sequence=1>
123. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. Мюнхен: Молоде життя, 1951. 403 с. Перевидано: Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії (1947–1953) / Упор. Л. Белей, Л. Нуждак; Вст. ст., прим. Л. Белей. Київ: Темпора, 2012. С. 29–446.
124. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч посіб. Київ: Вища школа, 2007. 823 с.
125. Шульжук К. До питання про вокативні речення. *Грамматика слова і грамматика мови*: Зб. наук. праць, присвячений ювілею проф. І. Р. Вихованця Донецьк: ДонНУ, 2005. С. 218–228.

Корпус підручників української мови для закладів загальної середньої освіти

URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikov/>

126. Авраменко О. Українська мова: підруч. для 5 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2022. 278 с.
127. Авраменко О. Українська мова: підруч. для 8 кл. закл. загальн. серед. освіти. 2-е вид., переробл. / Олександр Авраменко, Тамара Борисюк, Ольга Почтаренко. Київ: Грамота, 2021. 192 с.
128. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2019. 208 с.
129. Ворон А. А. Українська мова. Профільний рівень: підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А. А. Ворон, В. А. Солопенко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 272 с.
130. Глазова О. П. Українська мова: підруч. для 8 кл. закл. заг. серед. освіти / вид. друге, переробл. Київ: Освіта, 2021. 255 с.
131. Глазова О. П. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 224 с.

132. Заболотний О. В. Українська мова: підруч. для 5-го кл. закл. заг. серед. освіти / Олександр Заболотний, Віктор Заболотний. Київ: Генеза, 2022. 240 с.
133. URL: <https://uroky.com.ua/ukrmova-5-zabolotnyy/>
134. Заболотний О. В. Українська мова: (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / Олександр Заболотний, Віктор Заболотний. Київ: Генеза, 2019. 240 с.
135. Літвінова І. М. Українська мова: підруч. для 5 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2022. 288 с.
136. Онатій А. В., Ткачук Т. П. Українська мова: підручник для 5 кл. закладів загальн. середн. освіти / А. В. Онатій, Т. П.Ткачук. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2022. 288 с.
137. Семенов О. М., Дятленко Т. І., Білясник М. Д., Волницька В. В. Українська мова: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон, 2022. 336 с. URL: <file:///C:/Users/Hp/Downloads/Ukrainska-mova-5-klas-Semenoh-2022.pdf>
138. Українська мова: підруч. для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 256 с.
139. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1649-ukrmova-5-klas-golub.html>
140. Українська мова: підруч. для 5 кл. закл. загал. серед. освіти / Л. Гапон, О. Грабовська, О. Петришина, О. Підручняк. Тернопіль: Підручники і посібники, 2022. 328 с.
141. Українська мова: підруч. для 8 кл. закл. загальн. середн. освіти / Заболотний О. В., Заболотний В. В. Київ: Генеза, 2021. 224 с.
142. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-8klas-2021/1-Ukr-mova-8kl/Ukr-mova-8kl-Zabolotnyy.pdf>
143. Українська мова: підруч. для 8 кл. з поглибл. вивч. філології закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко, Юлія Гарюнова, Інна Літвінова. Київ: Грамота, 2021. 256 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-8klas-2021/1-Ukr-mova-8kl/Gramota-Ukr-Mova-8kl-pogl.pdf>
144. Українська мова (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / С. О. Караман, О. М. Горошкіна, О. В. Караман, Л. О. Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 272 с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/467-ukrayinska-mova-karaman-plyusch-tihosha-11-klas.html>
145. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна, В. І. Новосолова. Київ: Педагогічна думка, 2019. 232 с.
146. Хворостяний І., Большакова І. Українська мова, українська та зарубіжна літератури. Підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Харків: Ранок, 2022. 206 с. URL: <https://shkola.in.ua/2657-ukrainska-mova-ukr-lit-ta-zar-lit-5-klas-khvorostiany-2022-ch-2.html>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

147. Вебсайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Електронні версії підручників. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>.
148. Вебсайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
149. Електронний граматичний словник української мови (словозміна). URL: <http://www.mova.info/grmasl.aspx>.
150. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua/>

151. Путівник реформою НУШ: усе, що потрібно знати вчителю. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/putivnyk-reformoyunush-use-shho-potribno-znaty-vchytelyu/>.
152. Сайт Львівської ННБУ ім. В. Стефаника: <http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F>
153. Сайт видавництва «Дивослово». URL: <https://dyvoslovo.com.ua/>.
154. Український проєкт «Якість освіти». URL: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Golovna>